

Nro. 8.

A FELS. R. TSASZARNAK ÉS A KIRALYNAK KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bétsben Pénteken Juliusnak 20-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Hadi Történetek.

A' Bétsi Udv. fő hadi Cancellariáról, ezek a'
hadi tudósítások adattak ki mostan, az Udvari
Ujjságban: — „

Mántua alóll: — „

„Jul. 15-dikére virradó éjjel szerentséssen el-
kezdtek, a' Gen. *Kray* tudósítása szerént, a'
miéink, az ostromnak főbb frontja felé vivő ke-
reszt-sántzokat; a' munka oly tsendesesen végez-
tetett-el, hogy az ellenség tellyességgel semmit
belöle észre nem vévén, mikor más nap' reg-
gel a' nappali vigyázokat ki akarta volna álli-

tani, akkor szemlélte bámulva az új parallelát.

„Ekkor, minekutánna a' hir-adások megtettek, és az ellenséges tisztek a' magok recognoscerozássokat, melyet a' miéink tsendesen el-néztek, 's-az alatt a' munkát szorgalmatosan folytatták, el-végezték volna, végezetre el-kezdődött az ellenség' rélzéről, a' várnak minden erőllégeiről, a' rettenetes ágyu- és bombi-tüz, melytől mindazáltal, minthogy a' miéink már jókor mind bé-álták volt magokat, az egész naponn tsak két ember ölettetett-meg, és kettő kapott sebet. —

„Jul. 15-dikénn, a' már kéfzen lévő de még nem elég széles *parallela*, ki-izélelítettett, a' ki-ütések ellen szolgáló ágyuknak batteriák készítetttek, és ez a' munka, a' bé-következett éjjel is tüzeffen folytattatott. —

„Az ellenség' tüze 16-dikban reggel, a' mely azonn éjjel valamennyire tsendesedett vólt, ismét keményebb kezdett lenni: tsakugyan el-végezte magában Gen. *Kray* még is, hogy a' jövő éjjel, a' második battériához is hozzá kezdessen, és battérikat készittessen; a' mely éjjel ismét gyengébb, reggelre kelve pedig ismét keményebb volt az ellenség' tüze.

Alessandria alóll: — „

„Innét ugy irt Gen. *Melas*; hogy 14-dikben már annyira kéfzen voltak az ofstromhoz kívánató külömb-külobb sántzok és battériák, hogy ezekbe az ágyuk azonn naponn nagy részint betakarittattak.

„Ez nap' estve fel-kérette Gen. *Bellegarde* az ellenséges Komendanstól, a' kinek *Gardan* a' neve, a' Kastélyt: hanem azt a' válozt vette tölle, hogy az ő hazájának és betsületének törvényei, nekje azt parantsolják, hogy a' várat oltalmazza. Ehez-képpelt 15-dikben reggeli 4-gyed-fél orakor, a' miéink el-kezdettek 21 minden fé-

le battériákról lövöldözni a' Kastélyra, és mint Gen. *Melas* 16-dikban jelentést tett, az ellenségnek már ekkor, egy kitsiny gránát-magazinuma és egy kazármája, meg gyujtatott volt.

„A' miéink, még ezen 16-diknak éjjelén, az első parallálából ki-nyomáltak, és a' pallizádokhoz 260 lépésnyire mentek közelébb. — „A' mi egész vesztesünk ezen 24 órák alatt, 8 meg-ölettetett és 2 meg-sebessített emberekből állott.

* * *

„Az ellenség már az egész *Déli Olosz* országot, *Livornót* is, oda hagyta. A' mi patrollérozóink, *Florenzia*, *Pistoja*, és a' *Luccai* vidékek felé járnak-ki, a' hol még egy 2000 emberek-ből álló Frantzia őrző sereg fog lenni. A' *Macdonald*' meg verettett táborának meg-maradott része, a' bértzekenn a' tenger partokra fogta levonni magát, és *Génua*' környékéin fogta a' *Moreau*' seregével egyesíteni. —

„A' *Genuai* úgy nevezett *Rivierának* kitsiny kerületébe szorult ellenség, igen érezhető fogyatkozást szenved eleség' dolgában, és valamerretsak ellenséges csoportok eleség-ragadozásra ki-mennek, a' fegyveres néptől mindenütt meg-támadtatnak, és el-kergettetnek.

„*Florentziából*, 23 Piemonti tisztek és 361 köz emberek, a' kik ott őrizetenn állottanak, mint szökevények, *Reggióba* a' miéinkhez általjövén, ők is bizonyosnak mondják lenni, hogy az ellenség az egész *Déli Olosz* országot oda hagyta. Ők beszélik egyebek között azt is, hogy az *Anglusok* már sok olyan hajókat elfogtanak legyen, melyeket a' Frantziák kintsejterhelve, indítottak volt el *Olosz* országból.“

Török Birodalom.

Ezen Török Artikulus alatt így ír, ugyantsak a' Bétsi Udvari Német Újság: — „

„A' Május' 30-dikánn indúlt *Jaffai* levelekben tökéletes authenticus tudósítások érkeztek, a' felől, hogy *Bonaparte*, minekutánna *Acri* várossa ellen 12 leg hevesebb reá-rohanásokat próbált volna, végezetre, hogy többet próbálhasson, magát arra alkalmas erőben lenni nem látta: melyhez-képpett az ostromot és a' városnak meg-ízállását félbe szakasztani és *Gaza* felé futni kénytelen volt, a' hol a' tartomány' belső részeire vonta magát. Az ő szép és hadi fenytékhez szoktatott seregének meg-maradott része, az ő Egyiptom felé való egész vizíza maschérozása alatt kergettetett, az *Arabsoktól*. Ez által, nem tsak az bizonyosodott-meg, hogy neki ez az *Acre* várossa ellen való táborozás, az ő seregének 18 ezer emberekből álló leg szebb részébe került: hanem ennek felette, hogy a' *Gaza* és *Acre* között való vidéket is, hólt és beteg emberekkel, terítette bé. Agyuinak meg-maradott része, *Jaffánál* hajókra rakattatott, hogy *Damietté*hez vitetteffék: hanem, sem friss vize sem elesége nem lévén a' hajós Komendánsnak, ő egyenesen az *Anglus* hajókhöz evezett, a' melyek a' partok körül keringettek, a' kiknek magát önként által adta, és töllök jó szívvvel elfogadtatott.

„Ezekből tehát (így ír a' nevezett Újság) valóban ki lehet hozni, hogy ezt a' nagy *Ex-Alexandert*, mint tsakugyan egy Párisi író által is nevezetik, mitsoda *fatum* várja közélről. — Az ugy nevezett *Szabad emberek'-Journálja* nevü Párisi Újság, erőssen és nyilvánóságoson boszszankodik, hogy a' táborok' meg-jutalmaztatásáról, a' melyre magát ő közzülök egyik vagy másik érdemellé tette, semmit nem hallani; sőt (így

szóll) már azt várhatjuk nyughatatlansággal, hogy majd ezt foguk hallani: *A' Bethlehemi tábor nem tette magát, a' baza iránt érdekesség!* — “

„Továbbá: az *Északi Spectátorban* olvastatik egy Egyiptomi levélnek summája, a' mely szerént a' Termézet-vissgáló Frantziák, szorgalmasan folytatják itt ezen foglalatosságukat. A' Bányász-mesterek, semmi nevezetelt nem találtak fel: hanem a' Tudósok, Felső Egyiptomnak majd minden helységekben, találtak leg szebb márvány és granit Egyiptomi oszlopokra, a' melyek a' *Nilus'* vizétől ki hányatott homok-halmok alá borítva hevertének. Ilyenek a' *Pompéjus'* oszlopai, és a' *Kleopatra'* Obeliskusai, a' melyekenn a' leg szebb *Hieroglyphicus* irások szemléltetnek, és a' régiség is semmi kárt nem okozott benne. A' Csillag-vissgálók, két, kö-fallal körül vétetett, oszlopoknak vetették meg, vizsgálódásaiknak folytatása végett, a' fundamentomát. Az Indzsisérek, *Alexandriát* és ennek egész vidékét, papirosra veték. A' pestis itt (azt mondja ez a' levél) nem tünál olyan *impressiót*, mint Európában; a' mely utzákban pestis uralkodik, azokonn is egész tsendeléggel járnak széljel az emberek: a' kik meg-halnak is miatta, leg inkább tsak a' segedelem' fogyatkozása miatt halnak meg. A' Frantziák' számára, mihelyest Egyiptomba ki szállottak, a' régi *Pharos* szigete és a' régi kikötő-hely között, készítettek ispotályt.“

Frantzia Ország.

Penna volna az, a' mely Frantzia országnak mostani belső állapotját jól le írni alkalmas volna. Hogy ez Öt százak' Tanátsa, az előbbeni Directoriumnak semmivé-tételét tette vólt czéljává, mint azt el is érte, minden tudja. Már so-

kat irtunk egy ekkor fel-állított Commiffióról. Hogy ez a' 11 személyekből álló Commiffió, a' mely ezen Directoriális Revolutzió alatt az Öt-százak' Tanácsában fenn-állott, a' *Roberfpier*' ideje béli Terrorismusi Commiffiónak *permanenssé-
gét* el nem érhetette, egyenesen tsak az Öt Százak' Tanácsa béli mostani külömb-külobb pártok' egymással való egyenetlenségének tulajdonítják fokak. Egyik párt, azok között, a' kik a' Directorium' ellenségei voltak, tsak Egynek kezébe kívánta volna, a' bé-töltető kormányt adattatni; egy más párt, egélszen a' leg nagyobb Respublikai fejtelenséget akarta visszafordítani hozni. Ez volt a' *Jakobinus* párt: de ez is két féle volt, egyik t. i. a' régi ugy nevezett *Hegy*; a' másik pedig a' *Mérséklett* párt. Ezen utolsóknak az egyike már *Fekete*, a' másika pedig *Fejér* párt-nak is neveztetett. Hanem azonközben, egyik sem érezte magát a' másik felett oly erősnek lenni, hogy magának azon tökéletes győzedelmet ígérhetett volna. Ez volt az a' környülál-lás, a' mely a' közönséges fel-bomlást meg-akadályoztatta. A' dolgok' bizontalan fordulásának várása alatt, az Öt-százak' Tanácsa sem botsátkozott egyébbe a' bé-töltetés' dolgában belé, hanem tsak a' mit külömben a' Directoriumnak kellett volna tselekedni, t. i.: a' néphez és táborokhoz proclamátziókat botsátott, &c. Azonközben, ez a' 11 személyek' Commiffiója is, genda kezdett lenni mind az Öt-százak' mind a' Vének' Tanácsa szemében; mind kettő sürgette, hogy adja elő már a' Respublika' belső állapotjáról való tudósítást, melynek készítése reá bizattatott volt, mely tsak annyit tett tulajdon képpen, hogy siessen lenni - meg - szünni mennél előbb ez a' Commiffió is; a' mely annyival is szükségesebb volt, hogy az alatt már az új Directorium is lábra állván, nem jó szemmel nézte a' Commiffiót. Végezetre elő állott Jun-21-dikéna *François-de-Nantes* a' Commiffió' neve-

ben a' tudósítással; és mingyár az után a' Commissió is meg szünt lenni. Az ő tudósításában ezek fordultak elő: — „

„A' II személyekből álló Commissió (igy szoll *François*), melynek nevében én beszélek, tüzelesen dolgozik, hogy azt a' szerentsés *crisist*, mely elő-fordúlt, illendően használja, azt a' nép javára fordítsa, a' mi fő Hatalmaink között az egyenlő fontot helyre állítsa, az igazságnak és principiumoknak országglását meg-fundálja, és a' polgári politikai, 's vallás-béli szabadságot, bátorságossá tegye.“ — Itt le-szállott *François* továbbá mind azokra a' megtörtént dolgokra, a' melyekből minekutánna meg-mutatta, hogy a' meg-bukott Directoriumnak kormányozása alatt ezen szabadságok közül egyik is fenn nem állott, az után így folytatta beszédét: — „Nem állott-fenn egyik néme is a' szabadságnak; mivel-hogy egyedül az egyik Hatalom (a' Directorium), a' nemzetet háboruba bonyolította, a' veszélyt, a' mely a' hazát pusztította, bé-fátyolozta, a' leg fenyegetőbb veszedelmeknek közepette békefféget hirdetett, azokat, a' kik a' költségekről számot, és azokkal gazdálkodást kívántak, fejetlenség' (*Anarchia*) barátjainak hirdette lenni, és a' külső országokon ujj Constitutiókat próbálgatott, oly véggel, hogy a' miénket itthonn fel forgassa. — „Tsak egyetlen-egy Director küzködött ezen gyalázatos projectomok ellen: de a' kinek az ő fundamentomos principiumai, 's-characterjének nagysága és egyenlősége, a' finomság, tsalárdság, tekervényesség, és az apró leikeknek haszontalan tzivodásokra hajlandó talentomjok mellett, hajó-törést szenvedtek. — „A' ti Commissiótok meg-visgálta azokat az eszközöket, a' melyek által ti, a' politikai, polgári, és vallás béli szabadságot, és a' két főbb Hatalmak között való egyenlő mértéket, helyre állithatjátok, &c.“ — Mind ezek

után le szállott *François* azoknak a' fundamentomoknak elő-bezélésekre is, a' melyekenn a' Commissió gondolja, hogy a' meg bomlott rendet vissza lehetne állítani; u. m: — „

„1). A' Törvényhozóknak, a' törvényhozói foglalatosságból való ki-lépések után, egy egész esztendő alatt ki kell mind azokból a' hivatalokból maradni, a' melyek a' Directorium által szoktak bé-töltetni.

2) A' Directoriumtól minden végre halytás béli foglalatosság választádjon-el: ő reája tsak az *idea* (a' plánum' ki-gondolása). annak végre-hajtása pedig, a' Ministerekre bizattassék.

3) A' politikai szabadság oly törvények által helyhezterődjék bátorságos állapotba, a' melyek a' népet, a' választások' alkalmatosságával, minden hozzájuk való bé-folyástól, és a' meg-hasoulásoknak vissza térésétől, meg-oltalmazzák.

4) A' hadakozás' es hadoltatás' jussának, határok közzé kell szorittatni.

5) Annak a' törvénynek, mely szerént a' Ministerek holmiről való felelősséggel tartoznak, organizáltatni kell.

6) Egy városnak se lehessen többé háboru' állapotjába helyhezterődni, külömben, hanem tsak a' Törvényhozóknak a' Directorium' projectomára lejendő Decretoma mellett.

7) A' hazafiaknak ismét adattassék vissza az a' szabadság, hogy be kelléges gyülekezeteket tarthassanak.

8) B' Pátriotáknak előbbeni helyeikre vissza kell tétettetni; a' Revoluzió' ellenségeinek azon helyekről el kell mozdittatni; a' Státus interesséből előket segiteni kell; a' le-tett Generálisokat vissza kell hívni.

9) Az Isten-tisztelet béli szabadságot vissza kell állítani: hanem, a' meg nem esküdt Papoknak tsak ugyan az 1792-dik és 93-dik esztendők béli törvények alá vettette kel maradni.

*Nantesi Ferentz*nek ezen beszédéből különb-
külömb-féle tréfát üztek sok *Párisi* ugy nevezett
Oppositionális, v. *Anti-Directorialis* levelek.
Leg élesebben irt az ugy nevezett *Nép-barátja*,
még pedig nem csak a' *Directorium*, hanem a' Tör-
vényhozó Tanács ellen is. Ezt éppen olyan
vétkesnek mondja lenni, mint azt. Az ő meg-
jegyzéseit is elő fogjuk a' jövő posta-napi Ujj-
ságunkban hozni; most nem tért ide.

Párisból Jul. 11-dikénn: —

Itt az utzákonn hirdettetett ma ki, hogy
Gen. *Scherer* arestáltatott, a' *Centralis Itélő-szék*-
nek által adatott, és a' *Templebe* vitetett.

Az ujj hadi Minister, *Barbier*, *Jourdain*, és
Orry nevű remonda Commissáriusokat, a' pazér-
lásért és hűségtelenségért, *Versáliában*, hasonló-
képpen Itélő-szék' elibe állította.

A' *Worms*' vidékeinn fekvő Frantzia sereg,
a' Gen. *Lefebvre*' vezérlésére bizattatott.

Most *Offenburg* körül ugy fekülznek a' két el-
lenséges csoportok, hogy túl rajta Frantziák,
innét *Austriaiak* vannak; maga pedig üres mind
két résztől.

A' 17-dik Divisióhoz Gen. *Joubert*' helyébe,
Gen. *Marbot* neveztetett *Párisba* Komendánsnak.
— A' Tengeri Minister *Brueix*' helyébe, a' ki
még miáig is a' *Mediterraneum* tengerenn, nem
tudni merre felé, vezérel a' *Bresti* hajós sereget,
Bourdon nevű, *Anversben* volt tengeri Commis-
sárius, neveztetett tengeri Ministerré.

Manheimből, Jul. 16 dikánn: — „Tegnap est-
ve *Heidelberg*a felé, ide néhány ora távolságra,
ölszö tsaptak a' Frantziák és *Austriaiak*. Ugy
látszott azonban, hogy fontosabb történetet is
lehet e'-tájonn gyanítani nem soká, minthogy a'
Frantzia seregek itten az egész éjjel talponn ál-
lottanak.“

Magyar Ország.

Várad Olofziból, Jul. 8 dikánn: —

„Az ellenségen vett győzedelem meg-hálálá-
sáért mult Szent Iván Havának 23 dik napján
ezen Nagy Várad Cathedrális Templomban Fő
Tisztelendő Canonok *Jedlitska Antal* Ur által
Infula alatt mondatott tzeremoniás miséje' ide-
jén, a' Nemes Devins Regementyéből való egy
Oftály Gyalog katonáknak Puska béli, 's-ezen
felül mozsár ágyukból való lövöldözétekkel
rengvén az egész Város tartatott a' *Te Deum*
laudamus Isteni tisztelet. Ezt követte a' Semi-
nariumban lévő egyik Professor, 's-Egyházi sze-
mely Tiszt. *Tokody István* Urnak jeles, 's arany
betűkkel való nyomtatást érdemlő Predikátziója.
Annakutánna ezen 23-dik Junius napját követő
éjjel, 's-másik 24-dik napon ezen Nagy - Várad
katoná Stifthe lévő, 's az említett Nemes Devins
Regementyéből való Hadnagy *Simko* Ur a' győ-
zedelem ditsősségét mozsár ágyuk ropogásával
ünneplette. Továbba: ugyan az említett 23-dik
Juniusban Várad Olofziban Lakó M. F. Uraság
Egyházi, és Világi Férfiaknak asztalánál való
ülésekkel nagy vendégséget tartván, Felséges
Királyunk, Felséges Károly Fő Hertzeg, és *Su-*
warow Generális egésségekért a' poharakat sü-
rüen közöngették egymásra. Végtere ezen Nagy
Várad Academiában a' Természet Törvényt ta-
nitó Világi Professor *Mihalótzky György*, Urazon
Nagy érdemü Férfiak előtt e' következő Deák
Verseket mondotta, ugymint:

Qui nuper Populos, magnas et terruit Urbes
Gallus, qui Templisque Deum, Regumque Co-
ronis,
Moribus, et quid quid Sanctum est, extrema
frebat:
Es virtute Tuâ, Nostri Dux Inclyte belli

Carole! Rhenanas pugnâ superatus ad oras,
 Fluctuat, ac veluti vulsis inglorius alis,
 Demittit Cristas, reliquam pedibusque salutem
 Credit, et in Patrios revehit mala dogmata nidos,
 Eja age! redde fidem Solio, facrisque vigorem,
 Et niveam terris pacem. Tum serus ad astra
 Factorum redeas multô Comitatus honore.

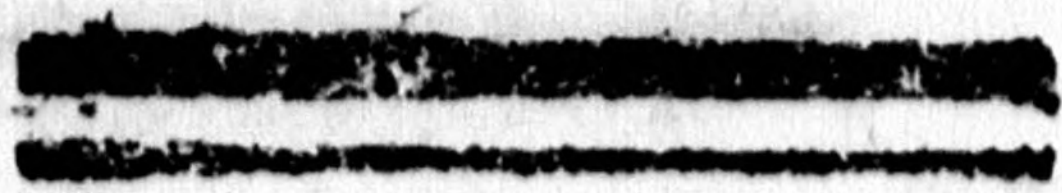
In Victoriam Cæsaris.

Affectâsse ferunt Regnum cœleste Gigantes,
 Altaque congestis astra petiisse jugis.
 Cœtera turba Deum Latebris se condidit: unus
 Contudit excussô Jupiter igne nefas.
 Fabula prisca tace; Rhenanas nuper ad oras
 Hæc jam Cæsareâ vidimus acta manu.

A' Bihar V. megyei Erdély felé fekvő *Vaskok* nevü bértzekenn, Juniusban hullott nagy havat követett nagy hidegről, ez az érdemes levél is emlekeztvén, így folytatja irását. —

„Nálunk még mostanig is már két hónaptól óta szünés nélkül oly hideg esők járnak, hogy ezen nyári napokat alig lehet meg különböztetni, hogy nyári, a' vagy inkább őszi idő legyen-e? mely miatt noha a' Szöllök' veszfői szokás szerént elég nagyok, azokon lévő termés mind az által tsekélyül mutattya magát, úgy, hogy a' jövő esztendőre jó árat lehet a' Bornak reményleni. Ezen szüntelen való esőzésből származó árvizek is sok helyekenn el borítván a' búza vetéseket, az életnek árat a' jövő esztendőre nem kevéssé fogják nevelni.“

Komárom Vármegyéből Julius 27-ik napján.
 A' vízbe-fultaknak meg elevenítésekről írott, és a' *Magy. Kurirba* bé iktatott Oktatásnak, mi most, csak hamar egymás után háromszor is hasznát vehettük volna, ha ellent nem állott volna né-

mely tudatlan embereknek meg rögzött káros vélekedése. Ugyan is, két hét alatt három szerentsélen halállal világból ki-multakat temettünk el, kik közül kettő az Uraság' halas tavába, a' harmadik, egy két esztendőös leány gyermek, pedig, egy dézsa vízbe fúltak. Mind a' hármann lehetett volna segíteni; de egy az, hogy kélon esik értésekre azoknak, a' kik az ilyenek körül való bánáshoz értenénk; más az, hogy nem akarják némely együgyü emberek el hinnni, hogy az efféle halottakat az életre visszfa lehetne hozni. — Megérdemlené az az oktatás, hogy a' fok héjába való mesék helyett, a' Kalendáriumok végére ragasztatnák, hogy ekképen a' fonó-társaságokban is meg olvastattatna; sőt méltó volna, hogy az Oskolabeli gyermekek arra meg taníttatnának, 's abból kátekizáltatnának.

* * *

A' Glauber tsudállatos Sója hasznáról való Oktatásnak további folytatása.

Valamint az emberek, úgy az oktalan állatok is, testeknek alkotmányára nézve, fok nyavalyáknak vagynak alaja vettatve, a' mellyek többni-re vagy a' tápláló eszközöknek mértékletlen ételétől, vagy az ártalmas plántáknak, és mérges, férgeknek meg evésektől, sőt, a' mint a' minden napi tapasztalás bizonyítja, a' ragadó nyavalyáktól veszik eredeteket. Ahozképest régulta ugy gondolkoznak az okos és nagy tapasztalásu orvos Doktorok, hogy a' barmoknak egészségben 's életben való meg tartásokra nézve is el nem kell magokat a' nyavalyákat várni, hanem azoknak okait eleve el háritani; ennek eszközlésére pedig, valamint az emberekkel, úgy a' barmokkal való bánásban, szükség az első utakat, ugymint a' gyomrot és béleket a' nya-

valyakat okozható matériaktól meg tisztítani igyekezni; erre pedig a' *Glauber tsudállatos Sójándál* alkalmasabb szert találni nem lehet, a' mint ezt, a' fent említett *Berlini* tudós orvos Doktor 20 esztendei tapasztalásaiból elegendőképen ki tanulta, mellyek között egynéhány példakat is említ ezen előttünk lévő munkatskájában.

Egy közép szerü Saxoniai városban, holott sok barom tartó gazdák találtattak, a' mint beszéli, 20 esztendővel ennekelötte, egy különös métely uralkodvan a' szarvas marhkk közt, nyájanként hullottak el. A' lég egessebb barmok minden eledelhez való hajlandóságokat néhány órák alatt elvesztvén, fő szédülésbe, avagy kerengőségbe estek, 's 24 órák el forgása alatt, a' leg kegyetlenebb convulsiók, az az, tagoknak vonogatásai közt el veszte. Egy azon helységben élt és lakott jó tanuságu orvos Doktor vólt az első, a' ki tulajdon szarvas márhaival próbát tett, és a' *Glauber Sójaból* 12, 16, sőt 24 latot is vízben áztatván, 's azt gabona korpával elegyítvén, marháinak torkaikba töltéséren bé töltötte, 's az által indítatott gyenge tisztulást, egymás után harmad napig, azon eszköz által segélette. — Vólt is kívánatos halzna ezen foglalatosságának, mivel nem csak az, hogy egesseges marháit, az által a' ragadó mételytől, avagy dögtől meg mentette, hanem azon mételybe már bé esett barmait is olly szerentséllen meg gyógyította, hogy még csak egyetlen egy sem veszett el közülök, ellenben szomszédjainak minden istállóik üresen maradtak.

E' dolog figyelmetességet indítván azonn helységnek és vidéknek tehetősebb lakosiban, nem sajnállották költségeiket, hanem ök is próbát tettek marháikon, és tulajdon tapasztalásaikból is tanúlták, hogy egesseges marháik közül, a' *Glauber Sojával* való élés után egyet-

len egy sem betegedett meg, és azok, a' mellyek már betegek voltak, az azon lizerrel való élés által meggyógyítottak; lőt a' mitöb, az is lók példák-ból tapasztaltatott, hogy azok a' beteg marhákkal egy istállóban és egy akloq volt egészséges marhák, a' mellyek a' *Glauber sojával* éltek, egészen mentek voltak a' beteg marháknak ragadó nyavalyáitól. Ellenben a' szegényebb sorsú lakosoknak, a' kik vagy pénzeket sajnállották, vagy magára a' természetre bízák beteg marhaikat, vagy holmi bűvösbájós eszközökhöz nyultanak, csak nem minden bármaiktól megfosztattak.

Annakutánna elztendővel, ugyan azon Saxoniai helységben, közönségesen minden tehénnek kék volt a' teje. Ezen, nyáron gyakorra elő fordulni szokott, és kétség kívül, a' mérges plántáknak és férgeknek meg evéséből származó nyavalyának elhárítására különbkülönb-féle, de töbnyire nevetséges és haszontalan eszközökhöz nyultanak az oda való lakosok, Egyedül azon helységnek fellyebb említett Orvos Doctora volt az, a' ki maga figyelmetességét azon nyavalya szerző okainak elhárítására függesztvén, ekkor is *Glauber Sóját* adott bé teheneinek, 's leg ottan természetes színre változott azoknak a' tejek. Mások is, a' kik az ő tanatsának engedelmeskedtek, bódogultak marhaik körül való foglalatoságaikban; azok ellenben, a' kik vagy sajnállottak a' *Glauber Sójáért* való költséget, vagy más babonás szerekhez nyultak, vagy csak a' természet munkájára támaszkodtak, egész nyáron semmi hasznát se vehették fejös teheneiknek.

Egy más helységben rakásra hullottak a' szopos malaczok, senki sem okát adni nem tudta e' dögnek, sem eszközt nem talált annak el távoztatására. A' fent említett Berlini tudós Doctor a' *Glauber Sóját* javasolta a' megkáro-

sodott falusi gazdáknak, mellyből a' szoptató fertésnek egy darab ideig, minden harmad napban 12 latot vízben el olvasztva, 's egy kevés gabona korpával elegyítve adatott enni, a' melly által nem csak a' szoptató fertés, hanem a' szopos malaczok is ki tisztitáttak, 's meg menekedtek a' dögtől. — A' nagyotskabb malaczoknak egynek egynek másfél latot azon módon el-készítve adatott bé, mind annyiszor, a' mennyiszor meg betegesedtek, 's egy sem veszett el közülök.

A' meg zabált, gugát kapott, és meg taknyosodott lovaknak gyógyításában is nagy hasznát tapasztalta ezen tudós orvos Doctor a' *Glauber tsudallatos Sójának*, mellyből 16 — 24 latot vízben el olvasztva töltetett a' torkokba. A' rühös juhoknak gyógyításokban sints ennél jobb eszköz, a' mellyeknek hasonló módon el készítve, és egynéhányiszor 4 — 6 latot kell bé adni.

Ezen 's több ezekhez hasonló példák által erőssen meg győzetvén Saxonianak lakosi a' *Glauber tsudállatos Sójának* hathatosságáról, egészen universalis medicinának, az az, közönséges gyógyító szernek tartották azt, és nemcsak az eddig elő hordott, hanem minden elő fordult nyavalyákban azzal kivánták beteg marháikat gyógyittatni, 's ritkán is tsalatkoztak meg reménysegekben. Mivel pedig tulajdon tapasztalásaikból tanulták azt a', hogy szarvas 's egyéb marháiknak egészségben való meg tartatásokra, előre ki kellene belőlök a' nyavalyáknak okait hajtani; arra való nézve minden elztendőben kéttzer,ugyminttavasszal és ősszel *Glauber Sójával* tisztitatták azoknak gyomraikat, melly által minden azokra következhetett nyavalyák szersésslen el hárittatván, semmi kárt nem szenvedtek a' barmok döge miatt. — A' lovaknak gugától és taknyosságtól való meg mentésekre, mind

tavasszal, mind ősszel, két egész hétig, minden nap, 's minden darabnak $\frac{1}{4}$ fontot, vagy porban az abrakkal elegyítve, vagy vízben elolvasztatva kell italúl bé adni. Abrakkal elegyítve örömeft meg eszik. Laxáltatások, avagy gyomroknak kitisztítások végett, egy lónak 24 lat; egy tehénnek, idejéhez képest 16 — 24 lat; egy sertésnek 8 — 12 lat; egy malatznak 2, 's 3. lat; egy juhnak és ketskének 4 — 6 lat, vagy eleségekre hintve, vagy vízben elolvasztva, 's egy kevés korpával elegyítve, vagy tsupán italok közé öntve adattassék. Sok Német Országi baromtartó gazdák, két három hétig egymás után, minden nap, egy egy darabnak 4 latot, a' fellyebb irt formában és módon adnak bé lovaiknak és szarvas marháiknak, 's utollyára pedig, a' midön már a' gyomraikban lévő tsunyaság elegendöképen solváltatik, avagy széllyel tépettetik, adnak azoknak nagyobb, az az, a' fellyebb meg jegyzett mértékben, melly által azon tsunyaság belölök ki hajtadván, minden nyavalyáktól mentek maradnak, és meg is hiznák.

Jegyezzük meg, hogy a' száraz és szellős helyen tartatott *Glauber Sója* könnyen porrá változik, 's előbbi mértékének felét el veszti, az az, felénél kevesebbet nyom mint a' pinczében, vagy más nedves helyen tartatott *Glauber Sója*. Mivel mindazáltal nemtsak el nem veszti orvosló erejét, főt az még szorosabban concentráltatik a' porban, tsak felénit kell az illy porrá változott mint a' cristallizált *Gl. Sóból* venni.

A' többit a' jövő posta napon.